

Rakke asula keskel, peatänavä ääres, kasvab kaunivõraline tamm. Selle juures asusid mõõdundud sajandi lõpul Rakke hobupostijaama sepikoda ja sepa vilets eluruum. Siin sündis 31. oktoobril 1894. a. Anna ja Kaarel Birnbaumi esimene laps Ernst.

Lõpetanud Rakke külakooli kauaaegse koolmeistri Hans Jürgensi käe all, õppis teadmisjanu-

line poiss veel kolm aastat Simuna Noorsoo Kasvatuse Seltsi koolis. Õppetööst vabal ajal tuli tal postipoisi käealusena perekonnale palgalisa teenida. Pärast Simuna kooli lõpetamist läks E. Birnbaum Petrogradi, kus töötas lukksepaõpilasena ku-

ni sõjaväkke mobiliseerimise 1915. aastal. Onnelikul kombel sattus ta lennuväepataljoni mehaanikuks. Pärast Oktoobrerevolutsiooni lõpetas ta kõrgema lennuvääkooli, oli Leningradi Tehnoloogilise Instituudi komisar, õppis esimestel helikopteri-

stratostaadi võimalikust kaudu- misest nende territooriumile.

Stratostaadi meeskond (komandör Georgi Prokofjev, piloot Ernst Birnbaum ja insener Kontantin Godunov) asus gondlisse. Kell 8.40 anti start. Kiirelt ja sujuvalt tõusis hõbehall õhu-

Ohulaev maandus kell 19. Moskva jõe lähedal Kolomnas, kuhu stratosfäärrikangelasi oli tulnud tervitama määratu inumneri.

Üle maailma lendasid kiirtead Nõukogude teaduse suurvest võidust. Lennuprogrammi eduka täitmise eest autasustas valitsus stratostaadi meeskonda ja veel nelja seltsimeest, kes õhulaeva ehitamisest olid osa võtnud. Lenini ordeniga. Üle maailma tuli õnnitlustelegrammide vool. Maksim Gorki ütles oma õnnitluses: «Oma julge lennuga täitsite meie maa maailma proletaariaadi silmis, kõigi auaste nimemete silmis veel kõrgemale.» Kümnetes ajalehtedes suukirjades avaldati stratosfäärilennust osavõtjate menuaate. Juba järgmise aasta kevadel ilmus Moskvast sajatuhandelehes tiraazis A. Garri ja L. Kassili raamat «Maailma lae», mis jutustas esimese Nõukogude stratostaadi lennust. Üle 25 aasta püsis esimeste Nõukogude stratonautide püstitatud maailmarekord. Siis tõstsid noored Nõukogude lendurid V. Smirnov ja V. Iljušin maailma lae korruga üle 9000 meetri.

Ernst Birnbaum teenis pärast rekordilist kõrguslendu edasi Nõukogude Liidu õhujõududes, käis 1934. aastal päästmas Beeringi merel «Tšeljukini» mees-

(Järg 4. lk.)

Stratonaut Ernst Birnbaum

te juhtimise kursustel, töötas lennuinstrukterina, juhtis Nõukogude Liidu õhujõudude lennukuid, helikoptereid, dirižaableid, aerostaate.

Oma esimese lennu tegi Ernst Birnbaum 1916. aastal Viiburi lennuväeroodu reamehena. 1921. aastal sooritas ta esimese vabalennu aerostaadiga, tõustes 4,5 kilomeetri kõrgusele. Alates 1929. aastast õpetas Ernst Birnbaum piloteerimisoskust teistele aeronautidele.

1932. aastal asuti ehitama Nõukogude Liidu esimest stratostaati. Start määrati 1933. aasta 30. septembrile. Kogu eelneva öö kestsid Moskva-lähedasel stardipaigal pingelised ettevalmistused. Hommikuks oli kohale tulnud tohtu rahvamurd, kes tahtis oma silmaga jälgida ajaloolist lendu. Kuigi ilmaprognoos ennustas päikesepaistelise ja tuulevaikset ilma, hoiatati siiski ka Nõukogude Liidu läänenaabreid

paal Moskva sinisesse taevasse. Kell 8.45 tuli Maale esimene radiogramm kolme kilomeetri kõrguselt. Kell 9.08 oldi juba kaheistkümmene kilomeetri kõrgusel. Piloot Ernst Birnbaumi ülesannete hulka kuulus ka pideva sideme hoidmine Maaga. Kiidusõnu Nõukogude tehnika kohta avaldas isegi kodanlik ajakirjandus. Nii kirjutas «Päevaleht» 4. oktoobril 1933: «Lakkamatult töötas raadiosaate- ja vastuvõtjaam. Stratostaadi raadiojaam töötas sedavõrd hästi, et maa peale oli kuulda isegi lendurite hingamine ja kõnelemise modulatsioon.»

Kell 12.45 kuuldi Birnbaumi pidulikku häält. Altimeeter näitas 19 kilomeetrit. Oli ületatud Belgia professori Piccard'i senine maailmarekord tervelt kolme kilomeetri võrra.

Kui stratostaat 13.12 laskumist alustas, oli ta stardipaigast 50 kilomeetri kaugusele kandunud.



Stratonaut Ernst Birnbaum

(3. lk. järg)

konnaliikmeid (laeva purustas jää). Suure Isamaasõja ajal oli polkovnik Birnbaum ühe Moskva õhuväediviisi ülem. Teda autasustati teise Lenini ordeni ja paljude teiste ordenite ning medalitega.

Pärast sõda elas Ernst Birnbaum oma väikeses majakeses Moskva jõe ääres. Lühikese ja raske südamehaiguse järel suri Ernst Birnbaum 4. jaanuaril 1965 Moskvast ja maeti suurte

sõjaväeliste auavalduste saatel. Oma järelhüüdes kirjutas grupp seltsimehi: «Helge mälestus Ernst Kaarli poeg Birnbaumist, peenetundelisest, abivalmis seltsimehest, aktiivsest kommunistist, nõudlikust komandörist ja väljapaistvast stratonautist säilib igavesti meie südames».

10. juunil k. a. püstitati Rakke Lubjatehase initsiatiivil Ernst Birnbaumi sünnikohta mälestuskivi, mille avamisel viibisid ka stratonaudi lesk ja poeg (pildil).

H. JOONUKS